

EXCERPTA

5. zenbakiaren

GEHIGARRIA

1986-azaroa

QUINTUS HORATIUS FLACCUS

O L E R K I A K

Jon gotzon etxebarría
Gernika

Nor eta nolako olerkaria zen Horatius Zaitegi-k poliki azaltzen du bere GOLDAKETAN liburuaren o harkizunean, Orati-ren olerki-itzulpenaren aurre tik ("Goldaketan", Mexiko; Pizkunde, Euskal Argita- ratzailea, 1946). Horixe damaizut nik ere sarrera moduan.

Zaitegi-k "iruzpalau" dio euskaraztu dituela; eta sei dira guztiz. Eurotarik bat "O navis referent" hasten dena nik ere itzuli nuen behinola eta al dera dezazun, azkenean, Zaitegi-ren itzulpena ere ipini dizut.

"Lauaxeta"-ren "Neguko Gaba"-k lehenengo bi aha paldietan omen du antz handia; batez eredio Zai- tegi-k eta, egia esan, hori baino askoz ere handi agoa da bion arteko antza. Horregatik, azken orri aldeetan Lauaxeta-rena osorik aldatu dut eta le rroz lerro Orati-renarekin alderatuko dugu.

Aspaldi dela, Aita Santi Onaindia-k "Egan"-en e man zion hasiera Orati-ren oden itzulpenari. Or- dutik hona denak bukatu ditu eta oraintxe omen dihardu prestatze-lanetan, olerkien bost liburu- ak argitaratzeko.

Tamalez, aspaldion klasikoen lan ugari argitara- tu da gure artean, baina hizkuntza orijinalarik gabe. Ene ustez, Grezi-erromatarrenak behintzat, grekoz eta latinez ere eman beharko lirateke, ba tez ere autoritate gisa aipatzekoak direnak.

ORATI ENE BEGIETAN

Erroma iria eraiki ondorengo 689'garren urtean yayo zan. Beraz, Iesukisto yayo aurreko 65'garren urtean. Zortzigarren urtean il zan. Benusitarra zenun yayotzez; erromarra bizitzez. Soñez, txikar eta gizen xamarra. Gogo-biotzez alai. Asarre erreza. Aren burua orrela azaltzen dute beraren olerkiak.

Orati'ren olerkiak irakurtzean, gogo nare, soña osasunez, biotza kezka gabe ta urdailla erdi beterik zitula dirudi. Geiegikeri guziak iñausi zitun. Erdi-unean lotu zan. Aberaski geiegi edo urriegi izatea ere ez zitzaion atsegin.

Izan dan lirikurik aipatuenetakoa duzu. Aren gogo, ota abar igarra su-nai baño olerki zaleagoa zenun.

Idaztankera zaintsu, landu ta yasoa du. Kemen eta irardausi oneko olerkaria duzu. Berak bezin labur eta indarrez bere asmoak adierazi ditun olerkaririk oraindiño ez da izan. Dirudinez, izenondo bete, egoki

ta tinkoa erabiltzeko uzi aundia zizun. Alare, girgilleririk ez zun nai. Belaxka ta urrixa ez zan, gizaki ta orotsa baizik. Ikasteak ez zion biotza legortu. Aren olerkien ezo mardulak ozkamin egiten digu. Bulkoz yori da, ordea.

Gañera, aren olerkietan itz-neurtu baldan, zabar eta baldarrik ez duzu nabaituko. Itz-neurtu biribillez ahapaldi ozenak idatzi zitun, Elade'tik Erroma'ko zelaietara ahapaldi berriak ekarki. Zatarri edo rripiorik iñoiz ez zun idatzi. Neurtizkera erabiltzen ere ederraren sena zizun, oso ao goxo izaki.

Orati'ren olerkiak geienez agitz laburrak dira. Olerkari danaren biotzondoa bospasei ahapaldietan ustu baiditeke. "Orixe" izpidean dago. Euskel-olerkiak sarritxo luzegiak dituzu.

Orain, ordea, Erroma'ko beste olerkari bikañen buruz, bekaldetu nai dizut.

Obidi'ren olerkiak, eskuarki, gurpillen negarra bezin ots bakarrak dituzu, edo, zoi tartean txir-txirka ari dan kilkerra bezin mintzo-bakarra du.

Orati, berriz, batean bere adiskideekin izandako yai-edateaz alaitzen da; bestean, gaztedia gudazale egin nai du; urrengoan, olerkariei bide zuzen eta arteza erakusten die; beste batean, bere erkide ezagunei parre zantzoz ta purrustadaka eztena sartu oi die.

Gizon zimelak beren naigabeak yaurtitzen ditute aren olerkiak irakurrita; gaztien buru-biotzak alaitzen ditu

aren olerkietan aruntz-onuntz dabillan zaragiko ardoak.

Noizpenka, an doa egazka mendirik mendi, arrano ortzizalearen antzera; gero, berriz, lore txuri gorri urdiñen kukulu garbian poliki ta maitiro sartzen da, erle langille irudi, lorearen baitan ezti-gaia biotzez biltzera.

Euskal-elertian Orati'ren aztarnarik ba-ote? Bai, noski. Orainaldi ontako olerkietan aren oñatza oar dezakezu. Alegia, "Orixe" k "Beatus ille" euskera-tzean antze lan ikusgarria egin zizun. Aren zaiña ta muiña ederki alda zitun. Orren mardul izkera gutxik itzuli dutelakoan nagokizu. Ain zuzen ere, Ormaetxea yaunaren elerti-azatza adoia artuarena duzu.

Areago oraindik. Ez zaite arritu. "Lauaxeta" orrazi-zalearen zenbait olerkik ere Orati'ren yarioa dute. Antxiñako ta oraingo ainitz olerki irakurri baiditu Urkiaga aipagarriak. Beraz, "Neguko gaba" irakurtzean bederen, "Non vides ut alta stet nive Soracte" gogoratzen zait: batez ere lenbiziko bi ahapaldietan.

Lizardi bikaiñaren idaztanka bete ta laburrak ezarian Orati'rena burura dakarkit: beste irizle batzuk ere onelatsu uste dute.

Orati'ren iruzpalau olerki erakusburuz aldatu dizkitzut. Biziki usutuz doazin euskal-olerkarietara eskeintzen dizkiet. Ikus:

Olerki-liburuak	{	1	odak
		2	
		3	
		4	
		5	

Carmen Soeculare

Satiren liburuak	{	1
		2

Eskutitzen liburuak	{	1 (XX gutun)
		2 (II gutun eta ondoren "Ad Pisones" ospetsua)

Azkenengo hau da mundu guztian eta aldi guztietan Arte Poetika bikaintzat hartua izan dena.

AD LYRAM.

Poscimus, si quid vacui sub umbrâ
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures, age, dic Latinum,
 Barbite, carmen,

Lesbio primùm modulate civi; 5
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
 Litore navim;

Liberum, et Musas, Veneremque, et illi
Semper hærentem puerum canebat, 10
Et Lycum, nigris oculis nigroque
 Crine decorum.

O decus Phœbi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis; ò laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve 15
 Ritè vocanti.

Hemengo testoan POSCIMUS badakar ere, gurago izan dugu POSCIMUR ("Les Carmina d'Horace", Classiques Roma, Librairie Hachette, 1962) darraren argitalpena. Eta horren arauera egina dago itzulpena.

LIRARI(I,32)

Eske datorkidaz: Itzalpean, astiz,
ezer onik ondu banuen, jo beza
nire arrabitak orain eta geroko
urteetan dirauken latinez neurtitza.

Lehenen, gozoki, Lesbiar harentzat:
gudari bulartsu, gudaketan ontzi
astindua itsas-ertz hezean lotuz
gero hauxe zuen abestitzat euki:

Liber, Musak, Benus eta hari beti
zerraion umea; baita Liko ere
abestuten zuen, begi beltzez eta
adats beltzaranez ederra, halere!

Phœbo-n edergarri ta oturuntzetan
Jupiter handian dortoka atsegin;
nekeen aringarri gozoa, zatozkit,
dei eginez gero egikeretan duin!

(6):(sive)inter arma

(10):Cupido

(14):Merkuri-k asmatu omen zuen lehenengo lira,
dortoka baten oskolaz.

AD AGRIPPAM.

Scriberis Vario fortis, et hostium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quam rem cumque ferox, navibus aut equis,
Miles, te duce, gesserit.

Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ stomachum, cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssæi,
Nec sævam Pelopis domum

5

Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque Iyræ Musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris et tuas
Culpâ deterere ingeni.

10

AGRIPA-ri(I-6)

Bari-k, Meoni-ko neurtitzen kisneak,
hauxe idatziko du zerorri buruz:
etsaien garaile kementsua, ontziz
zein zaldiz gudari latzek, zuk aginduz,

jarduten zutela. Ni, Agripa hori,
gauzok azaltzeko ta Pelear haren
urdail astuna nor ez naiz, jo eiteko,
eta ez noa zer handirik esaten:

Ulises antzetsu ha nola zihoan
itsasoan, ezta Pelope-n etxeko
bizimodu latza ere. Ta gainera
arnasa handirik ere ez dut hortako.

Erabeak eta nire lira makal
honen Musa onak ez dute gura, antza,
asmamenik ezaz ilundu dezadan
Kaisar handiaren ta zure goraltza.

(10): potens+genit.= -an agintzen duena.

Quis Martem tunicâ tectum adamantinâ
 Dignè scripserit, aut pulvere Troico
 Nigrum Merionem, aut ope Palladis
 Tydiden superis parem?

Nos convivia, nos praelia virginum,
 Sectis in juvenes unguibus acrium,
 Cantamus vacui, sive quid urimur,
 Non præter solitum leves.

15

Nork azaldu behar lez harribitxizko
 soingainekoz doan Marte, Troiar hautsez
 beltza den Merion ta Tidis, jainkoen
 mailakoa dugu ta, Palas-en antzez?

Nik neuk oturuntzak eta neskatila
 minberak, hatzazal zorrozdunak, dodaz
 abesgai, gazteekin borrokan direnak,
 lasai edo, ohi lez, maitemin arinaz.

(18):sectis unguibus=borroka hain zogorra ez dela.

IN MÆVIUM.

Malâ soluta navis exit alite,
 Ferens olentem Mævium:
 Ut horridis utrumque verberes latus,
 Auster, memento fluctibus.
 Niger rudentes Eurus, inverso mari, 5
 Fractosque remos differat.
 Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
 Frangit trementes ilices.
 Nec sidus atrâ nocte amicum appareat,
 Quâ tristis Orion cadit: 10
 Quietiore nec feratur æquore,
 Quàm Graia victorum manus;
 Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
 In impiam Ajacis ratem.
 O quantus instat navitis sudor tuis, 15

MEBIO-ren AURKA(V-10)

Sokak askatu ta badoa arin
 ontzia, usaindun Mebi
 daroalarik. Hego-haizea,
 joizu gogor itsasontzi-
 alde bietan uhin bortitzez.
 Euro haize beltzak jaurti
 bitza itsaso haserrera arraun-
 puskak, loturak nahasi.

Ipar-haizea sortu dadila,
 aritzak mendi goietan
 dardaraz hautsi daroatzana
 bezain gogor; gau beltzean
 ez bedi izar lagunik ager
 Orion, latz, sartuz doan
 aldetik; joan dadila itsasoz
 larri, Grekoen moduan:

Halaxe joan ziren galdurik,
 Palas-ek, Troia erreta,
 Ayax-en ontzi gaiztoaren gain
 bere sumina igorrita.
 Lanak izan dituzu itsasoz!
 Heriotzaren ikara,
 gizonarena ez den ai baten,
 Jupiter mindua arrenka!

Tibique pallor luteus,
 Et illa non virilis ejaculatio,
 Preces et aversum ad Jovem,
 Ionius udo cum remugiens sinus
 Noto carinam ruperit!
 Opima quòd si præda curvo litore
 Porrecta mergos juveris,
 Libidinosus immolabitur caper,
 Et agna Tempestatibus

20

Hego-haizeak sortu ekaitzan
 Joni golkoak amorruez
 darantzunean, ontzia zati
 eginda, xilinei, erruz,
 ondakin gozo gerta bazindez,
 berton eskainiko doguz
 aker lizuna ta ardi emea
 Ekaitzen jainkoei buruz.

HORATHI ET LYDIÆ DIALOGUS.

HORATIUS.

Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non aliam magis 5
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen,
Multi Lydia nominis
Romanâ vigui clarior Iliâ.

HORATIUS.

Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, et citharæ sciens, 10
Pro quâ non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.

LYDIA.

Me torret face mutua
Thurini Calais filius Orniti,
Pro quo bis patiar mori, 15
Si parcent puero fata superstiti.

ORATI ETA LIDIA-ren ELKARRIZKETA(III-9)

Gogoko nintzaizun bitartean inork
ez zuen besorik jarri hain emeki
maitearen lepo zurian;banuen
Persar erregeak beste gozagarri.

Beste inorgatik hain sutsu ez zinen
bitartean eta Lidia hau Kloes
baino gitxiago ez zenean,Ili
Erromarra bezain bikain nintzen ospez.

Orain Tresa Kloes gozoak narabil,
kitara jotzen bait daki.Beragatik
beldur gabe hilgo nintzake,zoriak
utz baliezaio animari onik.

Arpegiak batuz Turi-ko Kalais-ek,
Orniti-n semeak,berotzen nau.Bitau
hiltzeko prest nago haugatik,utziko
balit zori onak haurra bizi hontan.

(12):animæ,"nire bizitza den Kloe"

HORATIUS.

Quid, si prisca redit Venus,
Diductosque jugo cogit aëneo?

Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ? 20

LYDIA.

Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adriâ,
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

Lehengo Maitea atzera baletor,
zer,aldenduok bat egiten baditu?
Zer,Kloes saminez bidali ta atea
ahantzi Lidi-ntzat zabaltzen badugu?

Artizarra baino ederrago hura.
Zeu,berriz,txorkoa baino arinago,
Adri itsaso latza bezain haserrekor.
Zurekin poz bizi-hiltzeko prest nago.

AD THALIARCHUM.

Vides ut altâ stet nive candidum
 Soracte, nec jam sustineant onus
 Silvæ laborantes, geluque
 Flumina constiterint acuto?

Dissolve frigus, ligna super foco
 Largè reponens; atque benigniùs
 Deprome quadrimum Sabinâ,
 O Thaliarche, merum diotâ.

Permitte Divis cætera, qui simul
 Stravere ventos, æquore fervido
 Depræliantes, nec cupressi,
 Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quærere; et
 Quem fors dierum cumque dabit, lucro
 Appone: nec dulces amores
 Sperne puer, neque tu choreas,

5

10

15

TALIARKO-ri(I-9)

Horra Soraktes-gaina edurrez
 zuri,basoak,edurra jasan
 ezinik guztiz abaildurik ta
 ibaiak geldi lei zorrozpean.

Ipini sarri sutan egurra
 hotza kentzeko ta atera,ugari,
 ardo zaharra Sabinia-ko
 edalontzian,Taliarko hori!

Utzi jainkoei beste ardurak:
 itsas haserrez haizeen liskarra
 bigunduz gero,geldi dagokez
 nekostak eta zumar zaharra.

Utzi alde bat etorkizuna.
 Eman egunak beti onean
 heldu-ahala.Maitasunaren
 gozoa ez utz inoiz gaztetan,

ezta dantzari-taldea ere,
 sendo bazara,ile urdinak
 urrun-luzakor dauzkazu eta.
 Betoiz Marte eta laster-zelaiak!

(2):Soracte,Erromatik 27 milatara dagoen mendia,700
 metrotakoa,ifarralderantz.

Dónc virenti canities abest
 Morosa. Nunc et campus, et aræ,
 Lenesque sub noctem susurri
 Compositâ repetantur horâ.

20

Nunc et latentis proditor intimo
 Gratus puellæ risus ab angulo,
 Pignusque dereptum lacertis,
 Aut digito malè pertinaci.

(8):diota, helduleku edo belarri biko ontzia;
 grekotik: δύο + οὐς, ὠτός

Gaez susmurru bigunak bebilz
 une egokian; neska isilaren
 barre-algara gozoa betor
 barru-aldetik bera salatzen.

Izan dezagun orain atsegin
 betea, edo besoetatik
 edo hain ondo gogor egiten
 ez dakiten hatz horietatik.

(18): Campus, Marte-rena.

AD REMPUBLICAM.

O navis, referent in mare te novi
 Fluctus! O! quid agis? fortiter occupa
 Portum. Nonne vides ut
 Nudum remigio latus,

Et malus celeri saucius Africo, 5
 Antennæque gemant? ac sine funibus
 Vix durare carinæ
 Possint imperiosius

Æquor? Non tibi sunt integra lintea;
 Non Dī, quos iterum pressa voces malo. 10
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvæ filia nobilis,

Jactes et genus et nomen inutile:
 Nil pictis timidus navita puppibus
 Fidit: tu, nisi ventis 15
 Debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
 Nunc desiderium, curaque non levis,
 Interfusa nitentes
 Vites æquora Cycladas. 20

ERREPUBLIKARI(I-14)

Ene itsasontzi, uhinek berriz
 zeu aterako ote itsasora?
 Zer ari zara? Bihurtu zaitez
 zuzen-zuzenki portu-aldera.

Ez duzu ikusten? Alboak arraun
 gabe, tantaiak aprikar haize
 azkarrak hautsi, hariak kirrink,
 olak uretan lokarri gabe!

Oihalik ez duzu osorik,
 ezta jainkoak ere, ekaizpean
 berriz deitzeko. Alperrik Ponto-
 lerrondo, baso handikoa izan.

Jatorri ta izen handia euki
 arren, itsastar horrek, beldurrez,
 ontzi atzeko margokietaz
 uste handirik erabili ez!

(11): Ponto Euxino-ko basoetatik ateratzen ziren pinu
 ederrak ontzigintzarako.

Haizeen jostailu bihurtu nahi
ezik, arduraz ibil beharko.
Oraintsu arte aski artega,
orain lehia ta ardura izango.

Ene itsasontzi, haxe daskatsut:
ez dezazula Kiklada izaro
distiratsuak inguratuten
dituen kresal hori igaro.

(Zaitegi-k itzulia)

O NAVIS REFERENT...

Ene ontzi ori! Berriz itxasorantz
eramango auté olatu berriak.
Ene! Zertan ari aiz ba?
Ditxoari gogor eutsi!

Ara! arraun-uts eta ego-aize beltzak
ausi-endaitza duk! Ardatz-negarra ez
dantzuk ala? Lokarrike
nola yasan erauntsia?

Zapi osorik ez, ekaitzak berriro
atxikitzean, ots eiteko Yainkoik ez.
Alperrik goietsiko duk
eure izen aipatua.

Naiz izan ler-zurez baso ospetsu seme,
txopa irudietan bidazti beldurtik
ez ditxaro. Begira! aizeen
parregarri nai ez baduk.

Len oñaze samin, orain kezka larri
zaikidan orrek! Or-emenka ugartez
yositako Zikladaen
itxasotik iges egik.

AD MELPOMENEN.

Exegi monumentum ære perennius,

Regalique situ pyramidum altius,

Quod non imber edax, non Aquilo impotens

Possit diruere, aut innumerabilis

Annorum series et fuga temporum. 5

Non omnis moriar; multa que pars mei

Vitabit Libitinam. Usque ego postera

Crescam laude recens, dum Capitolium

Scandet cum tacita virgine pontifex.

Dicar qua violens obstrepit Aufidus, 10

Et qua pauper aquæ Daunus agrestium

Regnavit populorum, ex humili potens,

Princeps Æolium carmen ad Italos

Deduxisse modos. Sume superbiam

Quæsitam meritis, et mihi Delphicâ 15

Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

MELPOMEN-i(III-30)

Oroitarri bat dut eraikia,
brontzea baino iraunkorrago
ta erregeen etxe-orube,
piramideak, baino gorago.

Euri gogorrak, haize makalak
ez dute jango, ezta urteen
iladek ere; ez aldien urrats
lasterrak ere. Ez naiz den hau hilen.

Nire zati on bat bai itzuri
Libitina-ri. Orain naizena
beti handituz etorriko da
ondorengoen hitz-goralpena.

Apaiz nausia neska isilaz
Kapitoli-ra digon artean.
Aufidus sendo ta zarataka
igarotzen den lurraldeetan.

Ta Dauno-k urik gabe herritar
basatien gain agintza euki
zuen lurralde haietan nitaz
hauxe esango dute, ziurki:

(7): Venus Libitina, hiletan jainkosa.

(10): Aufidus, Apulia-ko erreka

Jatorriz apal zen harek, maisu
handi eginik, Ital-erara
egokitu ta aldatu zigun
Eolia-ko olerki-era.

Jaso, Delphos-ko Melpomen horrek,
hain merezita daukazun aintza
ta ipin ezazu, gogara, nire
adats inguru, zure ereñotza.

(11): Daunus, antxinako erregea.

(15): Delphica, hau da, Delphos-koa, olerkarien
babesle zen Apolo-rena.

(16): Molpemene, tragediaren eta olerki lirikoaren
musa

Neguko gaba

Errenteria'ta' Gorgoni'ri bijotzez.

Ara edur-zuriz, zuri, Oiz gorenak,
eta ixotzak jorik geldi lats gurenak.
Ibarretan edur zurijak
dagijez ixara barrijak.

Odeizko yantzijan dator negu latza:
betiko gorubaz edurren matatza
eunduten diñardu ortzijan.
Ameslari lerrak mendijan...

Orri-ikararik ez lertzun ta urkijetan,
Carrak dirdir-begi suteko tresnetan.
¡Axe otzoi, ua basora,
ipuin zarrak betorz sutera!

Pertza albuan, dantzan, Muru'ko sorgiña,
egazka Anboto'ko andere ziztriña.
¡Lua betor umeen begira,
amets-zitala, ua mendira!

Gorbeyan murruka axe eta edurra:
¡Oi yakun samurra, suteko murmurra!
Artega su-motots bixijak,
yantzan mamu gorris yantzijak.

Ipiñi egurrik naiko sukaldian;
sugarra dirdira dagijan artian
eztago edurren bildurrik.
Ez ixan otzen ardurarik...

Egun obiaren deya da neguba;
itxaro barik ez makurtu buruba.

Gau begitan dator eguna,
zoritxar altzuan, zoruna.

Asaben sutian piztu urrezko garra,
ta goguan, bixitz-arau dan indarra.

Aberrijan txadon donia
AREITZ-suba dagon sutia.

Or, negu latzezko gau-ordu luzeetan
aintzezko itz-sakonak, idazti zarretan,

daurkiz gogo ameslarijak.
Asaben credu garbijak...

Poztu, ta bijotzak ez euki urduri;
gaste ule baltz gara, ez zar ule zuri.

Bijarkua itxi etorrijari,
eta yantzan ta abesten ari.

Bixitza onetan ametsa da oro,
zadorrik, arren, ez egixu nai idoro.

Larrosak tori arantzetan,
alde-ona billau gauzetan...

Ara edur zuriz, zuri, Oiz gorenak,
eta ixotzak jorik geldi lats gurenak.

Itxarorik ez urrun jaurti,
billau bixitza onen neurri.

Piztu su-gorrija soña berotzeko,
ta zartzaro-leunak edurrez beteko

dauskubenerako buruba,
ipiztu, arren, maitasunsuba!

(Bide Barrijak; Bilbo, 1931)

HORATIUS

(Ad Thaliarchum)

LAUAXETA

(Neguko Gaba)

(zenbakiek ahapeldia eta neurtitza adierazten dute: esaterako, I-1; II-1)

Vides ut... (I-1)

Ara... (I-1)

nive candidum (ibidem)

edur zuriz, zuri (ibidem)

stet (alta nive) (ibidem)

(Oiz) gorenak (ibidem)

Horatius-ek Soracte mendiatik
dioena, Lauaxeta-k Oiz-egatik.

geluque/flumina constiterint

eta ixotzak jorik geldi lats gurenak

acuto? (I-3, 4)

(I-2)

nee jam sustineant onus/silvae

(ibarretan) edur zurijak/dagiez ixara

laborantes... (I-2, 3)

barrijak. (I-3, 4)

azkenengo honetan, hitz ezberdinak
erabiliz gogoeta berdintsua idar-
rokitzen du.

Silvae (I-3)

larrak mendian (II-4)

Dissolve frigus(II-1)

idea antzekotxue

Axe otzoi,ua basora(III-3)

Ligna super foco/large repo-

Ipiñi egurrik naiko sukaldian
(VI-1)

nens(II-1,2)

Dissolve frigus(II-1)

Ez ixan otzen ardurarik:(VI-4)

idea ia berdina

Ligna super foco/large repo-

Asaben sutian piztu urrezko ge-
rra(VIII-1)

nens(II-1,2)

antzerako idea e-
ta berbakGarrak dirdir begi suteko tres-
netan(III-2)

Sabina/...diots(II-3,4)

Lauaxeta-k ez du ardorik ez e-
dalontzirik aipetzen.Bai,ordea,

PERTZA albuan,dantzar... (IV-1)

Permitte Divis caetera(III-1)

Muruko sorgiña/egazka Anboto-
ko andere ziztrifña(IV-1,2)

Aberrirjan txadon donia(VIII-3)

jainkorik ez lauaxe-

ta-k;horren ordeez,mitolo-
giako pertsonaiak eta a-
berriaren txadon donia

Stravere ventos(III-2)

Orri-ikararik ez lertuun ta
urki-jetan(III-1)

neo cupressi,/neo veteres agi-

Axe otzoi,ua basora(III-3)

tantur orni.(III-3,4)

Orri-ikararik ez lertuun ta
urki-jetan(III-1)

(ventos)aequore fervido/depra-

Gorbeyan murrutka axe eta edurra

liantes(III-2,3)

(V-1)

latinezkoan itsasoa,euska-
razkoan Gorbeya;batean hai-
zeak,bestean axe eta edurra.
Beste dena ia berdina:aepra-
liantes=murrutka

Quid sit futurum oras,fuge quae-

Bijarkua itxi etorriari(X-3)

rere(IV-1)

Quem fors dierum cumque dabit,
 Lucro/appone (IV-

Iarrosek tori arantzetan,
 alde ona billau gauzetan...
 (XI-3,4)

billau bixitza onen neurri
 (XII-4)

Lucro appone=alde ona billau

Egun obiaran deya da neguba
 (VII-1)

dulces amores (IV-3)

piztu, arreb, maitasun suba! (XIII-4)

nec../sperne puer, neque
 tu choreas (IV-3,4)

gaste.../eta yantzan ta abesten a-
 ri. (X-4)

Donec virenti canities abest/
 morosa (V-1,2)

gaste ule baltz gara, ez zar ule
 zuri (X-2)
 ta zartzaro leunak edurrez beteko
 dauskubenerako buruba. (XIII-2,3)

Lenesque sub noctem susurri (V-3)

Oi yakun samurra, suteko murmu-
 rra (V-2)

Latinezko azkenengo aha-
 paldiak ez du berdindik eus-
 karazko olerkian

Nunc et Campus et areae (V-2)

ipuin zarrek betorz suteral (III-4)

aintzenko itz sakonak, idazti za-
 rretan (VII-2)

borrokak, soinkota eta an-
 tzeko ariketen ordeez laua-
 xeta-k ipuinak eta ele zaha-
 rrak amesten ditu, Horatius-ek
 ez bezala.

Lauaxeta-k azken bi ahapaldietan Horatius-ena berritzen du, Horatius-en hasierakoa,
 hain zuzen ere: Ara edur zuriz zuri, Oi% gorenak/eta ixotzak jorik geldi lats gure-
 nak (XII-1,2); Piztu su gorrija soña berotzeko (XIII-1) Horatius: (I-1,3,4), (II-1,2)

HORATIUS-en IZENA
EUSKAL ITZULPENETAN

HORATIUS	X.Kintana eta beste (Hiztegia 2000)
HORATIO	X.Kintana(ibidem) Axular(GERO, II.kap.)
ORATI	Orixe(Beatus ille) Zaitegi(Goldaketan, Mexiko, 1946) Amezaga, B. (Hamlet, Ekin, Buenos Aires, 1952) Larrakoetxea, B. (Ham- let; Kardaberaz Baz.) Onaindia, S. (Egan al- dizkarian Orati, nahiz Irigarai-k edo Hora- ti ipini)
ORATIO	S.Garriga(AD PISONES, BIAEV, 1961-2)

LEKU-PERTSONEN

<u>izenak</u>	<u>orrialdeak</u>
Aeolius.....	28
Agrippa.....	8
Aufidus.....	28
Ajax.....	12
Capitolium.....	28
Cyclades.....	24
Galais.....	16
Caesar.....	8
Daunus.....	28
Delphos.....	28
Hadria.....	18
Ilium.....	12
Ionius.....	14
Jupiter.....	6-14
Lesbius.....	6
Liber.....	6
Libitina.....	28
Lycus.....	6
Lydia.....	16-18
Mars.....	10
Maeonius.....	8
Maeuius.....	12
Melpomen.....	28
Merion.....	10

izenak

orrialdeak

Orion.....12
Ornytus.....16
Pallas.....10-12
Pelida.....8
Pelops.....8
Phoebus.....30
Pontus.....24
Sabina.....20
Soracte.....20
Thaliarchus.....20
Thurinus.....16
Tydis.....10
Ulixes.....8
Varius.....8
Venus.....18
Chloe.....16-18

Legezko gordailua:BI-937-86